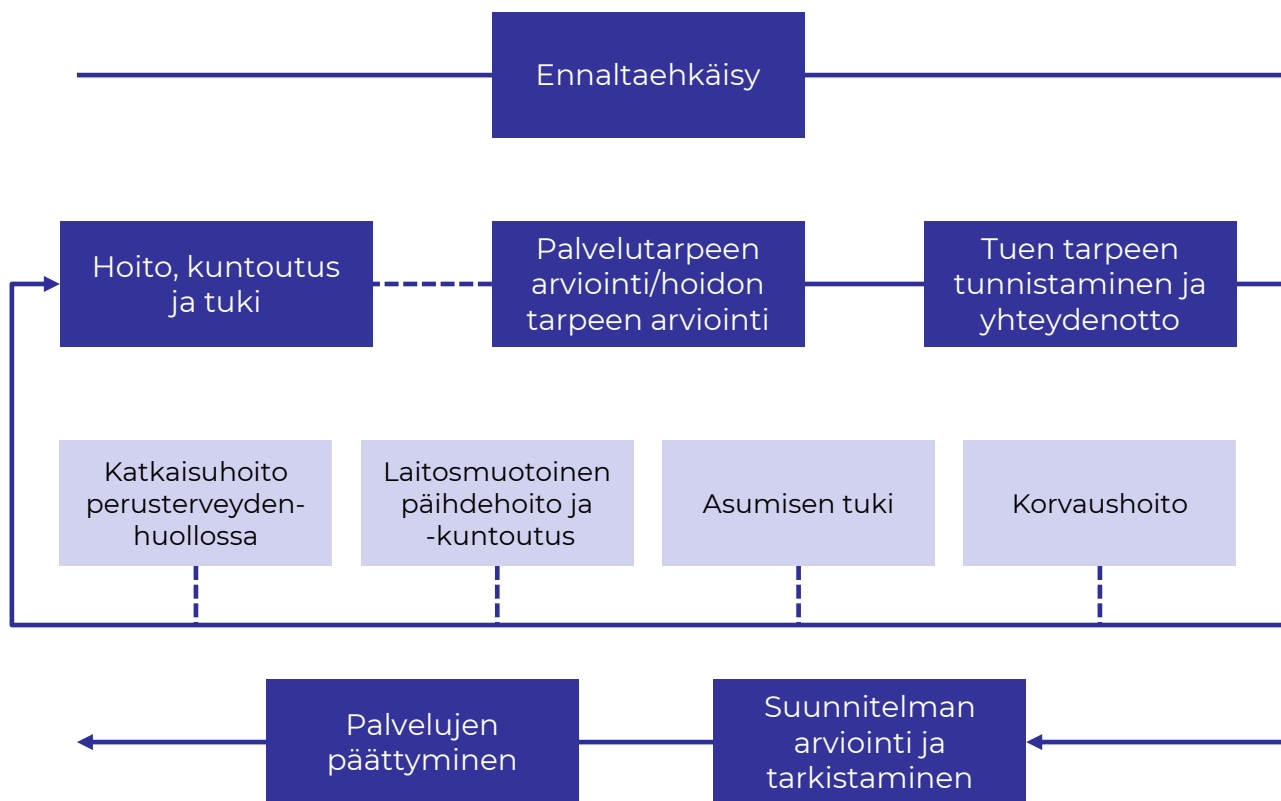

Moniammatillinen
yhteistyö

Matalan kynnyksen
tukimuodot

Konsultaatiot

Päihde- ja riippuvuuspalveluketju

Klikkaamalla ketjun otsikoita pääset otsikon mukaiseen sisältöön.

Päihde- ja riippuvuuspalveluketju on suunnattu sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille työn teon tueksi.

Päihde- ja riippuvuuspalveluketjun kohderyhmänä on 18-64-vuotiaat henkilöt, joilla on päihde- ja /tai riippuvuusongelmia.

Kiireellinen tilanne

**Perustietoa
ja työkaluja**

**Läheisten
tuki**

Perustietoa päihteistä ja riippuvuuksista 1/3

Riippuvuus voi kehittyä alkoholiin, huumeisiin, tupakka- ja nikotiinituotteisiin tai lääkkeisiin näkyen lääkkeiden väärinkäyttönä tai muiden mahdollisten päihdyttävien aineiden käyttönä.

Päihderiippuvuuksien lisäksi on toiminnallisia riippuvuuksia, kuten esimerkiksi rahapeli-, digi-, some-, seksiriippuvuus. Myös läheisriippuvuus on yksi riippuvuuden muoto.

Tietoa löytyy esimerkiksi **Mielenterveystalo.fi** -sivustolta:

- [Perustietoa peliongelmistä](#)
- [Hae apua peliriippuvuuteen](#)
- [Perustietoa päihdeongelmasta](#)
- [Tietoa alkoholin haitoista](#)
- [Tietoa huumeiden haitoista](#)
- [Tietoa impattavien aineiden haitoista](#)
- [Tietoa lääkkeiden väärinkäytöstä](#)

Perustietoa päihteistä ja riippuvuuksista 2/3

Päihteidenkäyttö ja raha- ja digipelaaminen voi olla ongelmattonta ajanvietettä arjessa. Päihteidenkäyttö ja raha- ja digipelaaminen voi kuitenkin olla myös runsasta, haitallista ja syventyä riippuvuudeksi.

Haitallinen päihteidenkäyttö

- Tarkoittaa sitä, kun käytöstä on aiheutunut haittaa tai riskiä terveydelle. Riippuvuutta päihteeseen ei kuitenkaan ole vielä kehittynyt.
- Päihteiden haitalliseen käyttöön liittyy usein myös muita mielenterveysongelmia.

Päihderiippuvuus

- Tarkoittaa sitä, että päihteen käyttö on jatkuvaa, toistuvaa ja pakonomaista huolimatta mahdollisista terveydellisistä haitoista.
- Päihderiippuvuus aiheuttaa myös vakavia haittoja muun muassa arkeen, työhön, opiskeluun ja läheissuhteisiin.

Haitallinen pelaaminen

- Tarkoittaa runsasta pelaamista, joka alkaa tuottaa haittoja esimerkiksi arkeen ja mielenterveyteen.

Peliriippuvuus

- Tyypillisesti riippuvuus on jo pitkällä, kun ihminen hakee apua peliriippuvuuteen
- Rahapelaamiseen liittyy erityisen vahvaa häpeää, syyllisyyttä ja stigmaa sekä kohonnut itsemurhariski.

Perustietoa päihteistä ja riippuvuuksista 3/3

Linkit ja työvälineet

Oma-apupalvelut ennaltaehkäisyyn ja omahoidon tukena

Mielenterveystalon omahoito-ohjelmat:

- Alkoholinkäytön vähentämisen [omahoito-ohjelma](#)
- Huumeiden käytön [omahoito-ohjelma](#)
- Rahaongelmien [omahoito-ohjelma](#)
- Huumeita käyttävän nuoren läheiselle suunnattu [omahoito-ohjelma](#)

[Hyvinvointia arkeesi](#)

Sivustolla on koottu aihealueittain mm. omahoito-ohjelmia ja tietoa järjestöjen palveluista asiakkaille ja ammattilaisille.

Esim. [Tarina-auttamisen videot](#) nuorille ja lapsiperheille

Päihteidenkäytön puheeksi ottamisen herätetyökalun ja muut herätetyökalut löydät [Kalttiosta](#)

THL

Alkoholinkäytön mini-interventio aikuissosiaalityössä

Takuusäätiö

- Penno, rahankäytön seurantaan ja hallintaan

EHYT ry

- Työkaluja päihteiden käytön tai rahapelaamisen arvioimiseen
- OttoMitta-juomapäiväkirja, työkalu alkoholin käytön seurantaan
- Muut EHYT ry:n työkalut ja materiaalit ehkäisevän päihdetyön tueksi

Päihteet raskaus- ja vauvaperheaikana – perheen palvelukokonaisuus Pohjoisella alueella

Toiminta kiireellisissä tilanteissa 1/2

Riippuvuuspalveluissa ja sosiaalipalveluissa saapuneen yhteydenoton myötä arvioidaan asiakkaan tuen tarpeen kiireellisyys.

- **Riippuvuuspalveluissa** kiireellisiksi tilanteiksi katsotaan terveysoireet, jotka uhkaavat henkilön terveyttä ja henkeä. Näitä ovat esimerkiksi vieroitusoireet, itsetuhoisuus ja psykoottisuus.
- **Sosiaalipalveluissa** päihde- ja riippuvuuksiin liittyen kiireelliset tilanteet liittyvät usein päihteistä tai muista riippuvuuksista aiheutuviin tuen tarpeisiin. Näitä ovat esimerkiksi ruoan puute, asunnottomuus tai hoivaa vaille jäänyt lapsi.

Hätätilanteessa aina yhteys 112!

Toiminta kiireellisissä tilanteissa 2/2

Hätätilanteessa aina yhteys 112!

Jos asiakas on hoitosuhteessa riippuvuuspalveluissa,

- Asiakkaalle järjestetään mahdollisimman pian aika, jos asia on hoidettavissa riippuvuuspalveluissa.
- Myös lääkärin konsultaatio toteutetaan tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaan.
- Lastensuojeluilmoitus tehdään, jos perheessä on alaikäisiä lapsia ja tilanne on akuutti.
- Kiireellisissä, välitöntä toimintaa edellyttävissä tilanteissa ollaan aina yhteydessä 112.

Jos asiakas ei ole hoitosuhteessa riippuvuuspalveluissa,

- Asiakas ohjataan hakeutumaan terveyskeskukseen, akuuttiklinikalle tai päivystykseen, jos tilanne vaatii välitöntä lääkärin arviota ja lääkkeellistä apua.
- Jos asiakas ei kykene itse hakemaan apua, niin asiakkaan puolesta soimitaan 112.

Sosiaalipalveluissa sosiaalipäivystys selvittää kaikista akuuteimmat asiat

- Sosiaalipäivystys on välttämättömien ja kiireellisten sosiaalipalvelujen ja muiden tukitoimien järjestämistä erilaisissa sosiaalisissa hätä- ja kriisitilanteissa kaikkina vuorokauden aikoina.
- Akuutin asian selvittyä tarvittaessa jatkotyöskentely asiakkaan tuen tarpeisiin vastaamiseksi on muissa sosiaalipalveluiden yksiköissä. Sosiaalipalveluissa työntekijät priorisoivat asiakkaiden kiireelliset tilanteet, jotta asiakas saa tarvitsemansa tuen.

Riippuvuus- ja sosiaalipalveluissa ollaan tarvittaessa asiakkaan suostumuksella yhteydessä yhteistyötahoihin, jos muut yhteistyötahot ovat keskeisiä tekijöitä asiakkaan tilanteen ratkaisemisessa.

Läheisen ollessa yhteydessä sosiaali- ja terveyspalveluihin, annetaan läheiselle toimintaohjeet ja tarvittava tuki.

Ennaltaehkäisy

Ehkäisevä päihdetyö on lakisääteistä toimintaa, josta säädetään ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä koskevassa laissa (24.4.2015/523) sekä sosiaalihuoltolaissa ja terveydenhuoltolaissa

Ehkäisevässä päihdetyössä ehkäistään haittoja, joita aiheutuu alkoholista, tupakasta, nikotiinituotteista, huumausaineista, muista päihtymiseen käytettävistä aineista, rahapelaamisesta.

Hoito syytteen sijaan toimintamalli on ensimmäistä kertaa huumausaineiden käyttörikoksista kiinni jääneille suunniteltu vapaaehtoinen hoitointerventio, jossa annetaan rangaistuksen sijaan mahdollisuus päihdehoitojaksoon poliisin ohjaamana.

Hoito syytteen sijaan
Lapin toimintamalli (alle
29 v.) löytyy Kaltiosta

Lapin hyvinvointialueen
ehkäisevän päihdetyön
suunnitelma
(TULOSSA)

Oma-apupalvelut ennaltaehkäisyn tukena

- Aasukkaat voivat käyttää matalan kynnyksen oma-apupalveluita tukenaan. Oma-apupalveluiden kautta saa tukea itsenäisesti huoliin eivätkä nämä edellytä asiakkuutta tai hoitosuhdetta palveluihin.
- Mikäli oma-apupalvelut/omahoito-ohjelmat eivät ole riittäviä, niin tulee olla yhteydessä [Lapin hyvinvointialueen sosiaali- ja terveysterveystietoihin](#)
- Ammattilainen voi myös ohjata asiakkaan käyttämään omahoito-ohjelmia hoidon ja kuntoutumisen tukena muun hoidon ja tuen rinnalla.
- Oma-apupalveluista lisää [Linkit ja työvälineet](#) osiossa

Tuen tarpeen tunnistaminen

Päihteidenkäytön ja muiden riippuvuuksien **puheeksi ottaminen** ja **mini-interventio** koskettavat kaikkia ammattilaisia.

Työskentelyn tukena käytetään myös **motivoivan haastattelun** menetelmää.

Puheeksi ottamisen, mini-interventiota ja motivoivaa haastattelua koskevat materiaalit:

[Tallenteet ja lisämateriaalit Laphan intrassa Kaltiossa ja Ekollega.fi:ssä](#)

[Puheeksioton ohjeet — Päihdelinkki \(paihdelinkki.fi\)](#)

[Puheeksiotto ja mini-interventio - THL](#)

A-klinikkasäätiö

Tuen tarpeen arvioimisen tukena:

- [Päihdelinkki-verkkopalvelun testit ja laskurit](#)
- [Nuortenlinkin](#) testialue, oman tilanteen testaamiseen esim. alkoholi, tupakka
- Päihdelinkin Mistä apua? Tukea avun hakemiseen

Yhteydenotto

Yhteydenotto riippuvuuspalveluihin

Ammattilaiset:

Jos huoli asiakkaan päihteidenkäytöstä tai muusta riippuvuudesta herää, ole yhteydessä asiakkaan kanssa tai ohjaa asiakas olemaan yhteydessä alueesi [riippuvuuspalveluihin](#).

Kansalaiset:

Voit olla yhteydessä alueesi riippuvuuspalveluihin, jos koet tuen tarvetta.

Alueen riippuvuuspalveluiden yhteystiedot löytyvät Lapin hyvinvointialueen nettisivuilta: [Riippuvuuspalvelut](#)

Laphan alueella on kolme riippuvuuksien poliklinikkaa, jotka sijaitsevat Rovaniemellä, Kemissä ja Torniossa. Riippuvuuspoliklinikat ovat moniammatillisia. Rovaniemen riippuvuuspoliklinikka tarjoaa [konsultaatiota](#) koko Laphan alueelle.

Yhteydenotto sosiaalipalveluihin

Ammattilaiset:

Tietyillä ammattihenkilöillä on lakisääteinen velvollisuus olla yhteydessä sosiaalipalveluihin ([SHL \(30.12.2014/1301\) 35 §](#)).

Jos huoli herää asiakkaan päihteidenkäytön ja riippuvuuksien vaikutuksista arkeen, ole yhteydessä asiakkaan suostumuksella sosiaalipalveluihin tai ohjaa ja neuvo asiakas olemaan yhteydessä sosiaalipalveluihin. Tietyissä tilanteissa ammattilaisen on ilmoitettava asiakkaan tuen tarpeesta sosiaalipalveluihin asiakkaan suostumuksesta riippumatta.

- [Tunnista aikuisen sosiaalihuollon tarve ja toimi – herätteet työn tueksi](#)
- [Tunnista lapsen sosiaalihuollon tai suojelun tarve ja toimi – herätteet työn tueksi](#)

Yhteystiedot ja sähköiset lomakkeet ilmoituksen tekemiseksi löydät Lapin hyvinvointialueen nettisivuilta: [Sosiaalipalvelut](#)

Kansalaiset:

Voit olla yhteydessä alueesi sosiaalipalveluihin, jos koet tuen tarvetta. Alueen sosiaalipalvelujen yhteystiedot löytyvä Lapin hyvinvointialueen nettisivuilta: [Sosiaalipalvelut](#)

Palvelutarpeen arviointi ja hoidon tarpeen arviointi

- Riippuvuus- ja sosiaalipalveluihin saapuneen yhteydenoton jälkeen ilmoituksen/yhteydenoton vastaanottava ammattilainen arvioi asiakkaan tuen tarpeen ja sen kiireellisyyden.
- Riippuvuuspalveluissa tehdään terveydenhuoltolain mukainen hoidon tarpeen arviointi ja sosiaalipalveluissa sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arviointi.
- Arvioinnin tavoitteena on selvittää asiakkaan tuen tarpeet ja miten niihin palveluissa voitaisiin vastata. Arviointi toimii pohjana suunnitelmalliselle hoidolle, kuntoutukselle ja tuelle.

Kiireellisiin tuen tarpeisiin tulee vastata viipymättä **Toiminta kiireellisissä tilanteissa**. Kiireetön arviointi tehdään yhdessä asiakkaan ja asiakkaan suostumuksella tarvittavien yhteistyötahojen ja läheisten kanssa.

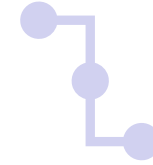
Palvelutarpeen ja hoidon tarpeen arviointi ei kuitenkaan johda aina asiakkuuteen tai hoitosuhteeseen, vaan nämä saattavat päättyä arviointiin.

Esimerkkitilanteita:

- Arvioinnissa voidaan todeta asiakkaan tuen tarpeiden ja asiakkaan ja ammattilaisen näkemykseen perustuen, että asiakkaalla ei ole hoidon tai palveluiden tarvetta, joten hoitosuhdetta tai asiakkuutta ei aloiteta.
- Riippuvuushoito ja aikuissosiaalityön palvelut perustuvat vapaaehtoisuuteen, joten hoitosuhdetta tai asiakkuutta ei aloiteta myöskään, jos asiakas ei tätä halua

Hoidon tarpeen arviointi

- Riippuvuuspalveluissa toteutetaan terveydenhuoltolain mukainen hoidontarpeen arviointi. Vastuu arvioinnista on nimetyllä työntekijällä/työntekijöillä. Hoidontarpeen arvioinnin toteuttaa terveydenhuollon ammattilainen.
- Asiakkaan ohjautuessa riippuvuuspalveluihin, ammattilainen ohjaa asiakkaan täyttämään [terapianavigaattorin](#).
 - Hoidon tarpeen arvioinnin tukena käytetään myös asiakkaan tilanteeseen ja tuen tarpeisiin sopivia työkaluja, kuten esimerkiksi BDI, Audit, vieroitusoireiden arviointia ja alkometriä sekä Älykäs HTA
 - Arvioinnin tukena on myös laboratoriotutkimukset ja seulat.
 - Hoidontarpeen arvioinnissa tukena käytetään myös mahdollisia potilastietojärjestelmässä olevia aiempia kirjauksia.
- Riippuvuuspalvelujen työntekijä sopii asiakkaan ja asiakkaan suostumuksella tarvittavien yhteistyötahojen ja/tai läheisten kanssa aikavarauksesta asiakkaan arvioimiseksi.
- Arviointi toteutetaan asiakkaan tuen tarpeiden edellyttämässä laajuudessa, joten arvioinnin kesto on yksilöllinen. Arvioinnin kesto voi siten olla yhdestä kerrasta useampaan kertaan.
- Hoidon tarpeen arvioinnissa arvioidaan asiakkaan tarvetta päihde- ja riippuvuushoidolle. Jos hoitosuhde riippuvuuspalveluissa alkaa, niin asiakkaalle nimetään oma tai omat työntekijät. Hoidon tarpeen arviointi ei kuitenkaan aina johda hoitosuhteeseen.

Riippuvuuspalveluissa on prosesseja, jotka etenevät tietyn mallin mukaan eivätkä siten etene samalla tavalla kuin muu päihde- ja riippuvuushoidon arvio ja hoito ja kuntoutus. Tällaisia prosesseja ovat esim. **korvaushoidon arvio, ajokorttiseuranta ja hoito syytteen sijaan toimintamalli.**

Osana hoidon tarpeen arviointia asiakkaalta kysytään asiakkuudesta tai hoitosuhteista muihin yksiköihin.

Älykäs (HTA) hoidon tarpeen arviointi

 Älykäs hoidon tarpeen arvio –ohjelmisto, tukee ammattilaisiamme hoidon tarpeen arvioinnin tekemisessä

✓ Työvälineellä tavoitellaan hoidon tarpeen arvioinnin laadun ja yhtenäisyyden paranemista

 Tarkoituksena on helpottaa ammattilaista hoidontarpeen arvion tekemisessä, sekä yhtenäistää kirjaamista ja tilastointia

 Tavoite on, että asiakas saa joka tilanteessa laadukkaan hoidon tarpeen arvioinnin.

★ Ohjelmisto löytyy osoitteesta: <https://hoidontarpeenarvio.fi/>

 Palveluun kirjaudutaan hyvinvointialueelle luoduilla kirjautumistunnuksilla. Palvelua ei käytetä henkilökohtaisella kirjautumistunnuksella. --> mieri yksiköillä on omat käyttäjätunnukset

 Koulutustallenne ja käyttäjätunnukset löytyvät [Digipalvelujen ohjeet](#)

Terapianavigaattori ja ensijäsennyskäynti

Terapianavigaattori

- Digitaalinen työväline, joka helpottaa oikeatasoiseen hoitoon ohjausta
- Potilas täyttää terapianavigaattorin ennen vastaanotolle saapumista osoitteessa terapianavigaattori.fi
- Kerää potilaan tilanteesta olennaiset esitiedot mukaan lukien oiremittareiden tulokset
- Potilas tuo vastaanotolle koodin, millä ammattilainen saa avattua koosteraportin
- Terapianavigaattorin keräämien tietojen avulla ammattilainen toteuttaa kliinisen arvion ja hoitoonohjauksen

Ensijäsennyskäynti

- Ensijäsennyksessä terveydenhuollon ammattilainen ja asiakas käyvät yhdessä läpi [Terapianavigaattorin koosteraportin](#) tuloksia
- Syvennetään ja tarkennetaan asiakkaan vointia, tilannetta ja toiveita hoidon valintaan ja tavoitteiden hahmottamiseen.
- Terapianavigaattorin tulosten hyödyntämisen myötä terveydenhuollon ammattilaiselle jää enemmän aikaa tärkeimpään eli asiakkaan kohtaamiseen.
- Terapianavigaattorin ja ensijäsennyksen hyödyntäminen tukee laajemminkin resurssien kestäväää käyttöä, kun ensivaiheen arvioista vapautuu aikaa hoitojen toteutukseen.

Palvelutarpeen arviointi

- Sosiaalipalveluissa laaditaan sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arviointi. Palvelutarpeen arvioinnin toteuttaa sosiaalihuollon ammattilainen ja vastuu arvioinnista on nimetyllä työntekijällä.
- Sosiaalipalveluiden työntekijä sopii asiakkaan ja asiakkaan suostumuksella tarvittavien yhteistyötahojen ja/tai läheisten kanssa aikavarauksesta asiakkaan palvelutarpeen arvioimiseksi.
- Arvioinnissa kartoitetaan asiakkaan elämäntilannetta kokonaisuudessaan sekä asiakkaan yksilöllisiä tuen tarpeita ja voimavaroja. Arviointi toteutetaan asiakkaan tuen tarpeiden edellyttämässä laajuudessa, joten palvelutarpeen arvioinnin kesto vaihtelee asiakkaan yksilöllisen tilanteen mukaan.
- Jos palvelutarpeen arvioinnin perusteella sovitaan asiakkuuden alkamisesta sosiaalipalveluissa, niin asiakkaalle nimetään omatyöntekijä. Asiakkaan omatyöntekijä vastaa asiakkaan prosessien eteenpäin viemisestä.

Osana palvelutarpeen arviointia asiakkaalta kysytään asiakkuudesta tai hoitosuhteista muihin yksiköihin.

Hoito, kuntoutus ja tuki

Arvioinnin perusteella asiakkaalle järjestetään hoitoa, kuntoutusta ja tukea hänen yksilöllisiin tuen tarpeisiin perustuen. Hoito, kuntoutus ja tuki perustuvat yhdessä asiakkaan kanssa laadittuun hoito-, kuntoutus- tai asiakassuunnitelmaan.

Asiakas ja hänen omat työntekijät sopivat, milloin suunnitelma tarkistetaan. Tarpeen mukaan suunnitelma tarkistetaan ennen sovittua ajankohtaa, esimerkiksi jos asiakkaan tuen tarpeissa tapahtuu muutos, mikä edellyttää suunnitelman tarkistamista.

Suunnitelmaa laaditaan tarpeen mukaan monialaisesti.

Tehdään yhteinen suunnitelma, jossa, asiakkaan ja hänen työntekijöidensä kanssa sovitaan asiakkaan palveluiden ja hoidon tavoitteista sekä sovitaan työnjaosta. Sovitaan myös suunnitelman tarkistamisesta yhdessä monialaisesti.

Terveystieteiden palveluvalikoimaneuvoston (Palko 2021) suosituksen mukaisesti riippuvuussairauksien vaikuttava ja hyvä hoito ja kuntoutus edellyttävät mm. samanaikaisten mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden sekä somaattisten sairauksien diagnostiikkaa ja hoitoa.

Keskeistä on huomioida myös suun terveys

Tunnista suun hoidon tarve ja toimi -heräte

Hoito, tuki ja kuntoutus riippuvuuspalveluissa

Riippuvuuspalveluissa asiakkaan tuen tarpeisiin perustuen sovitaan hänelle sopivasta hoidosta ja kuntoutuksesta. Riippuvuuspalveluissa toteutetaan niin päihde-, peli-, rahapeli- ja seksiriippuvuuksien arvioita ja näihin liittyvää hoitoa ja kuntoutusta.

Asiakkaan saama päihde- ja riippuvuushoitoa järjestetään asiakkaan yksilöllisen hoidon tarpeen perusteella.

Päihde- ja riippuvuushoito perustuu yhdessä asiakkaan kanssa tehtävään suunnitelmaan, jossa sovitaan yhdessä asiakkaan kanssa asiakkaan tavoitteista, miten asiakasta tuetaan tavoitteiden saavuttamisessa ja mikä on asiakkaan oma rooli tavoitteiden saavuttamisessa.

Hoidon porrastus mielenterveys- ja riippuvuushoidossa löytyy [Kaltiota](#)

Riippuvuuspalveluissa järjestettävää päihde- ja riippuvuushoitoa ovat:

- Psykososiaalinen tuki
- Lääkehoidon toteutus
- 5-pisteen korva-akupunktio
- Perhe- ja pariterapia
- Ryhmähoidot
- Todistukset ja diagnostiikka
- Läheisten kanssa työskentely
- Alkoholiriippuvuuden avokatkaisut Rovaniemen riippuvuuksien poliklinikalla
- Terveysperusteiset laitoshoidon arviot
- Katkaisu- ja vieroitushoito
- Korvaushoitoarvio, opioidikorvaushoidon toteuttaminen
- Ajoterveysseuranta
- C-hepatiitin hoito
- Haittoja vähentävä työskentely
- YKP-tunnit

Kuntoutus ja tuki sosiaalipalveluissa

Sosiaalipalveluja järjestetään päihteiden ongelmakäytöstä tai muusta riippuvuuskäyttäytymisestä johtuvaan tuen tarpeeseen. Esim. haitallinen päihteidenkäyttö saattaa aiheuttaa henkilölle asumiseen ja arjesta suoriutumiseen liittyviä tuen tarpeita.

Sosiaalipalveluja järjestäminen on yksilöllistä. Palvelut perustuvat asiakkaan, omatyöntekijänä toimivan sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan sekä tarvittavien yhteistyötahojen kanssa laadittuun palvelutarpeen arviointiin ja (asiakas)suunnitelmaan.

Suunnitelmassa sovitaan yhdessä asiakkaan kanssa asiakkaan tavoitteista, tuesta niiden saavuttamiseen ja asiakkaan omasta roolista tavoitteiden saavuttamisessa.

Sosiaalihuoltolaissa säädetään sosiaalihuollon päihde- ja riippuvuustyön erityisistä palveluista (SHL 24§).

- Tarkoitetaan päihteiden ongelmakäytöstä tai muusta riippuvuuskäyttäytymisestä johtuvaan tuen tarpeeseen kohdennettuja palveluja.
- Palveluja on järjestettävä ainakin sosiaalityönä, sosiaaliohjauksena, sosiaalisena kuntoutuksena ja asumispalveluina.
- Palveluja voi myös järjestää yleisinä sosiaalipalveluina asiakkaille

Päihde- ja riippuvuuksista johtuviin tuen tarpeisiin järjestettäviä sosiaalipalveluja

- Sosiaaliohjaus
- Sosiaalityö
- Päihde- ja riippuvuustyö
- Tilapäinen asuminen
- Tuettu asuminen
- Yhteisöllinen asuminen
- Ympäri vuorokautinen asumisen palvelu
- Sosiaalinen kuntoutus (Sosiaalisen kuntoutuksen palvelupolku Lapin hyvinvointialueella)
- Kuntouttava työtoiminta
- Välitystilipalvelu taloudenhallinnan tueksi
- Laitosmuotoisen päihdekuntoutuksen järjestäminen
- Ehkäisevä ja täydentävä toimeentulotuki
 - Kelalta haetaan perustoimeentulotuki

Suunnitelman arviointi ja tarkistaminen

- Asiakkaalle nimetty hoidosta vastaava työntekijä vastaa riippuvuuspalveluissa laaditun suunnitelman toteutumisesta. Sosiaalipalveluissa asiakkaalle nimetty omatyöntekijä vastaa sosiaalihuoltolain mukaisen suunnitelman toteutumisesta.
- Asiakkaan kanssa laadittua hoito-, kuntoutus- tai asiakassuunnitelmaa tulee arvioida ja päivittää tarpeen mukaan. Se milloin suunnitelmaa tulisi arvioida ja päivittää on asiakaskohtaista, sillä suunnitelma, siinä sovitut tavoitteet ja hoito/palvelu perustuvat asiakkaan yksilöllisiin tuen tarpeisiin.

Tarvittaessa asiakkaan suostumuksella suunnitelma laaditaan ja asiakkaan hoito ja/tai palvelu yhteensovitetaan **monialaisessa yhteistyössä**. Tällöin suunnitelmassa sovitaan siitä, kuka ammattilainen koordinoi monialaista yhteistyötä.

Palvelujen päättyminen

- Palvelun ja hoidon päättyminen arvioidaan yksilöllisesti jokaisessa palvelussa asiakkaan kanssa.
 - Asiakkaan hoito tai asiakkuus riippuvuuspalveluissa ja sosiaalipalveluissa päätetään, kun asiakkaalla ei ole enää hoidon, tuen ja kuntoutuksen tarvetta.
 - Hoito tai asiakkuus voidaan päättää myös, jos asiakas ei tule ajoille eikä hän sitoudu yhdessä sovittuihin palveluihin tai hoitoon. Hoitoa ja asiakkuutta ei kuitenkaan päätetä heti, vaan ensisijaista on pyrkiä tavoittamaan asiakas. Riippuvuuspalveluissa asiakkuudet saattavat jäädä myös tauolle ja asiakkaan palatessa hoidon piiriin työskentelyä jatketaan hänen kanssaan.
- Hoidon ja asiakkuuden päättäminen tapahtuu suunnitellusti asiakkaan ja tarvittavien yhteistyötahojen kanssa.
- Hoito tai asiakkuus aloitetaan uudelleen, jos asiakkaalla on tuen tarpeita, vaikka asiakkuus olisi aiemmin päätetty.

Katkaisuhoito perusterveydenhuollossa

Katkaisuhoito voidaan toteuttaa myös perusterveydenhuollossa

- Tehdään hoidon tarpeen arvio, tarvittavat tutkimukset ja jatkohoitosuunnitelma
- Katkaisuhoito toteutetaan joko avokatkaisuna tai osastokatkaisuna

Keskeistä on huolehtia potilaan tuki katkaisuhoidon jälkeiselle ajalle.

Potilaan tarvitsemaa katkaisuhoidon jälkeistä hoitoa ja palvelua tulee lähteä suunnittelemaan potilaan ja hänen suostumuksellaan tarvittavien palvelujen kanssa jo katkaisuhoidon aikana. Tämä tukee hoidon ja palvelujen jatkuvuutta.

- Riippuvuushoito järjestetään mielenterveys- ja riippuvuuspalveluissa.
[Yhteydenotto riippuvuuspalveluihin](#)
- Riippuvuushoidon lisäksi potilas voi hyötyä aikuissosiaalityöstä.
[Yhteydenotto sosiaalipalveluihin](#)
- Tärkeää on huolehtia myös potilaan somaattisen hoidon jatkuvuudesta perusterveydenhuollossa.

Muistathan tehdä lastensuojeluilmoituksen, jos tilanteeseen liittyy lapsia!

Tarkemmat tiedot täällä: [Yhteydenotto sosiaalipalveluihin](#)

**Euroopan unionin
rahoittama**
NextGenerationEU

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lapin aluehallintovirasto
Lapin aluehallintovirasto
Lapin aluehallintovirasto

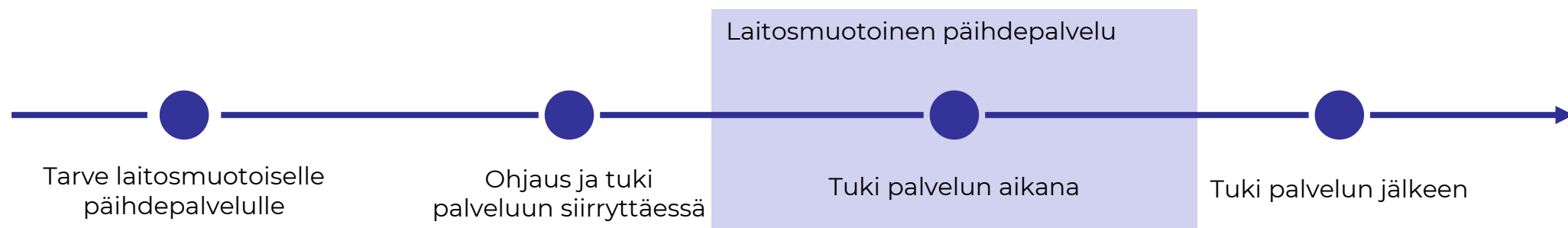

**Takaisin
ketjuun**

Laitosmuotoisten päihdepalvelujen ohjautumisen ja tuen prosessi

Laitosmuotoinen päihdepalvelu voi olla joko hoitoa, jossa katkaistaan päihdekierrettä, lääketieteellisten syiden perusteella, keskitytään päihteistä vieroittamiseen, tai kuntoutusta, jossa autetaan toipumaan päihdeongelmista ja oppimaan elämään ilman päihteitä.

Tässä kuvauksessa kuvataan se, missä tilanteissa ja miten asiakas ohjataan laitosmuotoiseen päihdepalveluun ja kuinka asiakasta tuetaan palveluun ohjattaessa, palvelun aikana ja sen jälkeen.

Klikkaamalla mallin otsikoita pääset otsikon mukaiseen sisältöön.

Tarve laitospuotoiselle päihdepuvelulle 1/4

Laitospuotoiseen päihdehoitoon ja -kuntoutukseen ohjaututaan sosiaali- ja terveydenhuollon kautta, kun avohoito ja/tai sosiaalihuollon avomuotoiset tukimuodot eivät ole riittäviä.

- Sosiaalihuollon avomuotoisia tukimuotoja ovat esim. sosiaalityö, sosiaaliohjaus, sosiaalinen kuntoutus avomuotoisena, asumisen palvelut ja päiväkeskuspalvelu
- Terveydenhuollon avomuotoiset tukimuodot ovat esim. psykososiaalinen tuki, lääkehoidon toteutus, todistukset ja diagnostiikka, ryhmähoidot, perhe- ja pariterapia

Henkilö voi hakeutua laitospuotoiseen päihdepuveluun myös itse suoraan, mutta tällöin hoidon kustannukset tulevat hänen itsensä maksettaviksi. Vankeusrangaistuksen aikana vankila kustantaa laitospuotoisen päihdepuvelun.

Tarve laitospuotoiselle päihdepuvelulle pitää sisällään

- [arviointin peruseriaatteen](#),
- [arviointin asiakkaan tuen tarpeesta ja siitä myönnetäänkö palvelu terveydenhuollollisin vai sosiaalihuollollisin perustein](#)
- [arviointin laitospuotoisen päihdepuvelun kestosta ja paikasta](#).

Tarve laitospuotoiselle päihdepuvelulle 2/4

Laitospuotoisen päihdepuvelun **tarve arvioidaan hoidon tarpeen tai palvelutarpeen arvioinnissa.**

Laitospuotoisen päihdepuvelun tarpeesta arvioinnin tekee sosiaali- tai terveydenhuollon ammattilainen yhdessä asiakkaan ja tarvittavien yhteistyötahojen kanssa. Tämä voi olla asiakasta tapaava työntekijä tai hoidosta vastaava lääkäri tai hoitaja, sosiaalityöntekijä tai asiakkaan sosiaalihuoltolain mukainen omatyöntekijä yhteistyössä asiakkaan kanssa.

Arviointia **tulee tehdä tarvittaessa moniammatillisessa yhteistyössä.** Esimerkiksi, jos asiakas on asunnoton tai asiakkaan kuntoutuminen edellyttää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamista (esim. päihdehoito ja arjenhallinnan tuki).

Laitospuotoinen päihdepuvelu voidaan myöntää joko **terveydellisin tai sosiaalisin perustein.**

Terveydelliset perusteet (**TervHL 28 § (29.12.2022/1281) ja 50 § (30.12.2024/1081)**)

Sosiaaliset perusteet (**SHL 24 § (29.12.2022/1280) ja SHL (30.12.2014/1301) 17 § ja 22 §**)

Ammattilainen tekee asiakkaan suostumuksella yhteydenottopyynnön toiselle ammattilaiselle. Asiakas on jo tehnyt ensimmäisen aloitteen, kun on itse ollut yhteydessä palveluun, jossa hänen tuen tarpeensa on tunnistettu.

Tarve laitospuotoiselle päihdepuvelulle 3/4

Asiakkaan tuen tarve ja kokonaistilanne

Laitospuotoisen päihdepuvelun tarve **perustuu asiakkaan yksilöllisiin tuen tarpeisiin ja kokonaistilanteeseen**. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon esim. työ- ja koulutustilanteet, perhesuhteet, asumistilanne, taloudellinen tilanne, psyykkinen ja somaattinen vointi.

Laitospuotoisen päihdepuvelun tarvetta arvioitaessa ensisijassa tulee huomioida, että asiakas on itse valmis laitospuotoiseen päihdepuveluun.

Huomioi myös läheisten tuen tarve.

Läheisten on mahdollista saada tukea mielenterveys- ja riippuvuuspalveluista sekä kolmannen sektorin palveluista.

Laitospuotoisen päihdepuvelun tarve

Terveystellisiä perusteita ovat esim.

- Henkilö ei selviä päivittäisistä toiminnoista
- Vieroitusoireet eivät ole hoidettavissa avohoidossa / vieroitusoireiden vaarallisuus
- Päihteidenkäyttöä ei onnistuta katkaisemaan avohoidon keinoin

Sosiaalisia perusteita ovat esim.

- Syyt ja tarpeet voivat liittyä sosiaalisiin olosuhteisiin ja toimintaympäristöön, kun avomuotoinen tuki ei ole riittävä, kuten
 - Asiakkaan perhesuhteet, esim. parisuhde tai lasten tilanne edellyttävät.
 - Riippuvuuden vaarantaessa asiakkaan elämänhallintaa, jotta asiakas onnistuisi kiinnittymään esim. sosiaaliseen kuntoutukseen, kuntouttavaan työtoimintaan
 - Asunnottomuus estää muutoksen päihteiden käytössä ja estää kiinnittymistä avopalveluihin
 - Asiakkaalla elämäkriisi, joka vaarantaa päihteettömyyttä

Tarve laitospuotoiselle päihdepualvelulle 4/4

Ammattilainen arvioi myös laitospuotoisen päihdepualvelun keston perustuen asiakkaan tuen tarpeisiin. Kesto perustellaan asiakkaalle.

Laitospuotoisen päihdepualvelun kesto arvioidaan yksilöllisesti.

Paikan valinta

Tehdään yhdessä asiakkaan kanssa!

Paikan tulee olla aluehallintoviraston hyväksymä ja [Kelan hyväksymä](#) päihde- ja riippuvuuskuntoutuslaitos.

Kela voi maksaa päihde- tai riippuvuuskuntoutuksen ajalta kuntoutusrahaa asiakkaan toimeentulon turvaamiseksi. Tämä edellyttää [Kelan kuntoutusrahaakemuksen](#) täyttöö.

Lapin hyvinvointialueella keskitetyissä riippuvuuspalveluissa Kemissä toteutetaan **suunniteltuja laitosvieroitusjaksoja**. Osana laitosvieroitusjaksoa arvioidaan päihdekuntoutusjakson tarvetta vieroitushoidon jatkoksi. Lapin hyvinvointialueella ei ole omana toimintana päihdekuntoutusta.

Ohjaus ja tuki palveluun siirryttäessä 1/2

Ohjaus ja tuki palveluun siirryttäessä pitää sisällään sen, mitä tapahtuu arvioinnin jälkeen, kun tarve laitospalvelulle on ammattilaisten arvioinnin perusteella todettu, mutta laitosmuotoinen päihdepalvelu ei ole vielä alkanut.

- Kun asiakas ohjataan **terveydellisin perustein** laitosmuotoiseen päihdepalveluun, palvelusta tehdään esitys maksusitoumuksesta.
 - Riippuvuuspalveluissa mielenterveys- ja riippuvuuspalvelujen hoitajat tai sosiaalityöntekijät tekevät esityksen maksusitoumuksesta, jonka ylilääkäri hyväksyy.
- Kun asiakas ohjataan **sosiaalisin perustein** laitosmuotoiseen päihdepalveluun, palvelusta tehdään hallintopäätös ja maksusitoumus.
 - Päätöksen tekee asiakkaan sosiaalihoitola mukainen omatyöntekijä

Tunnista asiakkaan muut tuen tarpeet ja kokoa tarvittaessa moniammatillinen yhteistyöverkosto.

Asiakkaalla voi olla usein tarvetta palvelun lisäksi esim. asumisasioiden, verkkopankkitunnusten, henkilökorttiasioiden selvittämiseksi.

Asiakkaan psyykkinen ja somaattinen vointi on tärkeä huomioida.

Muistilista palveluun siirryttäessä

Tarkistetaan onko asiakkaan taloudellisesti mahdollista matkustaa laitosmuotoiseen päihdepalveluysikköön. Ohjataan ja tuetaan asiakasta selvittämään tarpeen mukaan taloudellinen tuki.

Käydään läpi asiakkaan kanssa, mitä tietoa asiakkaasta lähetetään yksikköön.

Mikäli laitosmuotoisesta päihdepalvelusta peritään omavastuuhinta, niin tämä käydään asiakkaan kanssa läpi. Kerrotaan asiakkaalle myös terveydenhuollon maksukatosta tässä yhteydessä.

Huomioidaan palvelutarpeen ja hoidon tarpeen arvioinnissa tunnistetut tuen tarpeet.

Asiakkaan kanssa tulee käydä läpi selkeästi mihin asiakas sitoutuu, ja mitä hoito- tai kuntoutusjakso edellyttää asiakkaalta.

Ohjaus ja tuki palveluun siirryttäessä 2/2

Suunnitelma

Suunnitelma

Päihdehoidon tai päihdekuntoutuksen ajalle tehdään yhteistyössä asiakkaan ja hänen yhteistyötahojen kanssa suunnitelma.

- Laitosmuotoisen päihdepalvelujakson suunnitelma täydennetään osaksi mahdollisesti jo tehtyä hoito- ja kuntoutussuunnitelmaa tai sosiaalihuollon asiakassuunnitelmaa.
- Suunnitelman laatii asiakasta tapaava työntekijä tai hoidosta vastaava lääkäri tai hoitaja, sosiaalityöntekijä tai asiakkaan sosiaalihuoltolain mukainen omatyöntekijä yhteistyössä asiakkaan kanssa.
- Suunnitelma laaditaan tarvittaessa moniammatillisessa yhteistyössä.
- Ammattilaisen tulee huolehtia siitä, että asiakas saa tarvitsemansa jatkohoidon ja tuen myös laitosmuotoisen päihdepalvelun jälkeen.

→ **Suunnitelmaan tulee kuvata, miten asiakkaan päihhteettömyyttä ja yksilöllisiä tavoitteita tuetaan myös laitosmuotoisen jakson jälkeen.**

Tavoitteet

Suunnitelmaan asetetaan yhteistyössä asiakkaan kanssa tavoitteet päihdekuntoutusjaksolle. Tavoitteiden tulee olla asiakas/potilaslähtöisiä, yksilöllisiä ja asiakkaan tuen tarpeisiin perustuvia

Tavoitteet on tuotava myös palveluntuottajan tietoon!

Riippuvuus- ja terveystalvessuissa palveluntuottajalle lähetetään maksusitoumuksen lisäksi lääkärin lähete tai hoitajan/sosiaalityöntekijän kirjaus, jotka pitävät sisällään asiakkaan tavoitteet jakson ajalle. Lähetetään myös asiakkaan lääkelista.

Tuki palvelun aikana

- Palvelun aikana pidetään yhteistyöpalavereja, joissa mukana asiakas, palveluntuottaja, asiakkaan suostumuksella hänen läheiset ja asiakkaan tarpeen mukaisesti asiakkaan hoitaja, lääkäri, sosiaalityöntekijä ja/tai sosiaaliohjaaja
 - Jakson tavoitteiden toteutumista seurataan yhteistyössä
- **Jatkosuunnitelmat** laitospuolelta palvelun jälkeen tehdään **viimeistään palvelun aikana!**
- Jakson lopulla järjestetään loppupalaveri, jossa käydään läpi jakson kulku ja saavutetut tavoitteet sekä varmistetaan asiakkaan saama tuki palvelun jälkeen

Muista pyytää hoito- tai kuntoutusjakson yhteenveto asiakkaan omalle työntekijälle ja asiakkaan luvalla muille asiakkaan hoitoon tai kuntoutukseen osallistuville ammattilaisille.

Tuki palvelun jälkeen

- Laitoksessa on usein helpompi olla päihteettömänä, joten konkreettinen työ päihteettömänä pysymisessä alkaa laitospalvelun jälkeen. **Asiakkaan kotiympäristöön palaamiseen liittyvä tuen tarve tulee huomioida jokaisessa prosessin vaiheessa.**
- Tuki palvelun jälkeen varmistetaan siten, että asiakkaan hoito- ja kuntoutusprosessissa mukana olevat ammattilaiset ovat yhteistyössä ennen laitospalvelusta päihdepalvelua, tämän aikana ja jälkeen.
 - Riippuvuuspalveluissa huolehditaan avohoidon jatkuvuudesta. Asiakkaalla on nimetty työntekijä, joka vastaa asiakkaan hoidosta. Jos asiakkaalla on somaattisia haasteita, niin hoito jatkuu myös terveyspalveluissa.
 - Sosiaalipalveluissa asiakkaalla on nimetty sosiaalihuoltolain mukainen omatyöntekijä.
 - Asiakkaan tukena myös järjestöt ja muut toimijat sekä kokemusasiantuntijuus.
- Huolehditaan moniammatillisessa työskentelystä myös laitospalveluun päihde- palvelujakson jälkeen. Yhteensovitetaan asiakkaan tarvitsemat hoito- ja tukimuodot.

Asumisen tuki

Sosiaalipalvelut järjestävät sosiaalihuoltolain mukaisia asumisen palveluja, jos henkilöllä on asumiseen tai sen järjestämiseen liittyviä tuen tarpeita.

Tuen tarpeen arvioi virassa oleva sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja osana palvelutarpeen arvioita. Asumispalvelusta tehdään sosiaalihuoltolain mukainen hallintopäätös palvelutarpeen arvioinnin perusteella.

Palvelu on osa suunnitelmallista sosiaalityötä ja asiakkaalla on aikuissosiaalityöstä nimetty sosiaalihuoltolain mukainen omatyöntekijä, joka vastaa palvelun seurannasta ja asiakkaan kokonaistilanteen edistämisestä asiakkaan yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Päihde- ja riippuvuuskysymyksissä korostuu erityisesti tuetun asumisen palvelu.

Sosiaalihuoltolain mukaisista asumisen palveluista säädetään yleisinä (SHL 21 §, 21 a §, 21 b §, 21 c §) ja päihde- ja riippuvuustyön erityisinä palveluina.

Päihde- ja riippuvuustyön erityiset palvelut tarkoittavat päihteiden ongelmakäyttöön kohdistettuja palveluja.

Sosiaalihuoltolaissa säädetään seuraavista asumiseen liittyvästä sosiaalipalveluista:

- **Tilapäinen asuminen:** Henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee asumisensa järjestämisessä hyvinvointialueen lyhytaikaista, kiireellistä apua (esim. asunnottomuus)
- **Tuettu asuminen:** Asiakas asuu itsenäisesti omassa kodissa tai asumisyksikön yhteydessä olevassa asunnossa. Itsenäistä asumista tuetaan sosiaaliohjauksella.
- **Yhteisöllinen asuminen:** Asiakas asuu asumisyksikössä, jossa on oma asunto ja asumisyksiköiden asukkaille tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. Palvelua ei ole yöaikaan.
- **Ympäri vuorokautinen asuminen:** Asiakas asuu asumisyksikössä tai ryhmäkodissa ja saa apua ympäri vuorokauden. Palvelua järjestetään asiakkaalle, joka tarvitsee päivittäin vuorokaudenajasta riippumatta jatkuvaa hoitoa ja huolenpitoa tai vaativaa ammatillista hoitoa. Palvelua järjestetään asiakkaan tarpeen mukaan pitkäaikaisesti tai lyhytaikaisesti.

Korvaushoito

Korvaushoito on opioidiriippuvaisen hoitoa, jossa käytetään apuna buprenorfiinia tai metadonia sisältäviä lääkevalmisteita. Hoidon tavoitteena on joko kuntouttaminen ja päihteettömyys tai haittojen vähentäminen ja potilaan elämänlaadun parantaminen.

Hoidon tarve arvioidaan riippuvuuspalveluissa.

Hoitoon pääsyn kriteerit

- ICD-10 diagnostisten kriteerien täyttyminen
- kyky sitoutua pitkäkestoiseen ja tiiviiseen hoitoon
- pitkäaikainen dokumentoitu opiaattien käyttö
- vieroittautumisyritykset eivät ole tuottaneet tulosta

Asiakkaalla tulee olla voimassa oleva kuvallinen henkilöllisyystodistus, jota tarvitaan muun muassa huumeseulojen antamiseen sekä myöhemmin hoidon alettua henkilöllisyyden todentamiseen.

Lapin hyvinvointialueen opioidiriippuvaisen korvaushoidon ohjeet löydät [intrasta](#).

Terveystoimilain 28 a

§ (29.12.2022/1281) säädetään opioidiriippuvuuden vieroitus- ja korvaushoidosta opioidilääkkeillä

Sosiaali- ja terveysministeriön

asetuksesta säädetään opioidiriippuvuuden vieroitus- ja korvaushoidosta opioidilääkkeillä (642/2023)

Kontakti

Kiireellisessä tilanteessa yhteys: päivystys, päivystysapu 116117, sosiaalipäivystys.
Hätätilanteessa aina yhteys 112!

**Tarve
monialaiselle
yhteistyölle
tunnistetaan**

**Yhteinen aika
asiakkaan tuen
tarpeen
arvioimiseksi**

**Monialaisen yhteistyön
toteutus ja seuranta**

**Monialaisen
yhteistyön päätös**

**Jatko
palveluissa
suunnitel-
man
mukaan**

Asiakkaan suostumus monialaiseen yhteistyöhön jokaisessa vaiheessa

Asiakkaan tuen tarpeiden
ensiarvio.

Yhteydenotto monialaisen
yhteistyön aloittamiseksi
[asiakkaan suostumuksella](#).
Suostumus on kirjattava
järjestelmään.

Ammattilainen käynnistää
asiakkaan tuen tarpeen
edellyttämän verkoston
kokoamisen

- [Verkosto on selkeä](#)
- [Verkoston koostaminen
vaatii konsultaatiota](#)

Sovitaan ammattilaisten
välinen yhteydenpitokanava

[Työkaluja työn tueksi](#)

Palvelutarpeen ja hoidon
tarpeen arviointi yhteistyössä.

[Suunnitelma laaditaan
yhteistyössä asiakkaan,
sosiaali- ja terveydenhuollon
kesken.](#)

Monialainen suunnitelma
kirjataan sosiaali- ja/tai
terveyden-huollon
suunnitelmaan

Asiakkaan monialainen
suunnitelma tulee näkyä
sekä sosiaalihuollon että
terveydenhuollon
järjestelmissä.

[Suunnitelmaan kirjataan,
kuka koordinoi monialaista
yhteistyötä.](#)

Yhteistapaamisessa sovitaan
seuraava tapaaminen, joka
kirjataan suunnitelmaan.

Sosiaali- ja terveyspalvelut
toteuttavat ja seuraavat
suunnitelman mukaisesti
palvelua ja hoitoa.

Suunnitelma tarkistetaan
yhteisesti sovittuna
ajankohtana.

Verkosto kootaan uudestaan
myös, jos asiakkaalla ilmenee
äkillinen tarve.

[Tieto äkillisestä tarpeesta
ilmoitetaan koordinoivalla
ammattilaiselle.](#)

Verkoston kutsuu koolle
[monialaista yhteistyötä
koordinoiva ammattilainen.](#)

Kytetään suunnitelmaan
asiakkaan tuen tarpeen
mukaan esim. TE-palvelut,
järjestöt, KELA.

Monialainen yhteistyö
päätetään yhteisessä
palaverissa, jossa koolla
asiakas ja asiakkaan
palvelujen ammattilaiset.

Palvelun ja hoidon
päättymisen
arvioidaan yksilöllisesti
jokaisessa palvelussa
asiakkaan kanssa.

Monialaisen yhteistyön
päättymisen kirjataan
potilas- ja asiakas-
tietojärjestelmiin.

Arvioinnissa huomioitava asiakkaan kokonaistilanne (esim. asuminen, läheisverkosto).

**Takaisin
ketjuun**

Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillisessa yhteistyöllä viitataan yleensä sosiaali- ja terveydenhuollon väliseen yhteistyöhön. Monialaisella yhteistyöllä viitataan eri organisaatioiden ja toimijoiden välistä yhteistyötä

Monialainen yhteistyö on lakisääteistä

- Terveydenhuoltolaissa 32 § (8.7.2022/581) säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöstä, jota tulee tehdä asiakkaan tuen tarpeiden edellyttämällä tavalla.
- Sosiaalihuoltolaissa 41 § (30.12.2014/1301) säädetään monialaisesta yhteistyöstä, minkä mukaan sosiaalihuollon viranomaisen on huolehdittava, että käytettävissä on asiakkaan yksiköllisiin tarpeisiin nähden riittävästi asiantuntemusta.
- Kyseessä on ammattilaisten velvollisuus

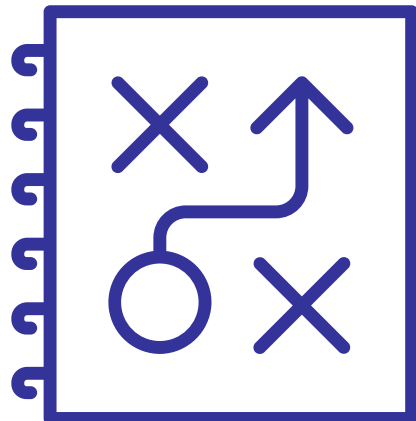
Tilanteita, joissa on usein tunnistettu olevan moniammatillisen yhteistyön tarpeita:

- Asiakkaan asumiseen liittyvien tuen tarpeet tai asunnottomuus
- Korvaushoidon aloittaminen
- Taloudelliset tilanteet (mm. rahattomuus)
- Erilaisissa kriisitilanteissa sekä muutoin haastavissa tilanteissa
- Yhteiset laitospalveluiden päihdepalvelujen arviot sosiaali- ja terveydenhuollon kesken
- Perheessä, jossa on alaikäisiä lapsia
- Alaikäisten lapsen asioissa

Asiakkaan suostumus

- Asiakkaan suostumus monialaiseen yhteistyöhön pyydetään heti aluksi. Asiakkaalle kerrotaan, mitä suostumuksen antaminen käytännössä merkitsee. Käytetään selkokieltä ja varmistetaan, että asiakas ymmärtää, mistä puhutaan ja sovitaan.
- Kerrotaan asiakkaalle, että suostumuksen voi myös perua myöhemmin sekä kerrotaan, miten tämä tapahtuu.
- Asiakkaan suostumus kirjataan asiakas- tai potilastietojärjestelmään. Eritellään mitä ja keitä suostumus koskee ja mitä tietoja saa luovuttaa ja milloin olla yhteydessä.
- Suostumus henkilötietojen käsittelyyn ja vaihtoon voidaan pyytää kirjallisesti. Tällöin suostumus skannataan niiden yhteistyötahojen asiakas- ja/tai potilastietojärjestelmään. Asiakkaalle oma kappale suostumuksesta.
 - Esim. [KELA Y100-lomake](#).
- Moniammatillista yhteistyötä koordinoiva ammattilainen huolehtii, että jokaisella yhteistyötaholla on asiakkaan kirjallinen suostumus moniammatilliseen yhteistyöhön ja tietojen vaihtoon.
- Jos asiakas peruuttaa suostumuksen, niin asiakkaan suostumuksen peruminen kirjataan moniammatillista yhteistyötä toteuttaneiden asiakas- ja potilastietojärjestelmiin. Suostumuksen peruutuksen vastaanottanut huolehtii, että asiakkaan suostumuksen peruutus tulee tiedoksi kaikille yhteistyötahoille.
 - Tarpeen mukaan päivitetään uusi suostumuslomake.

Suunnitelman laatiminen monialaisessa yhteistyössä asiakkaan kanssa

- Välttämättömät yhdessä sovitut asiat kirjataan yhdessä asiakkaan kanssa sosiaalihuollon asiakassuunnitelmaan ja/tai terveydenhuollon hoitosuunnitelmaan. Osallistavaa kirjaamista asiakkaan kanssa.
- Huolehditaan, että asiakas saa suunnitelman.
- Suunnitelman lähetys yhteistyötahojen kesken voi tapahtua esim. turvasähköpostitse.

Jos asiakkaalla ilmenee äkillinen tuen tarve

- Asiakkaan kohtaava ammattilaisen tärkeää kartoittaa, onko asiakkaalla olemassa olevia verkostoja. Mikäli on, niin ammattilainen kertoo asiakkaalle, että on yhteydessä asiakkaan työntekijään ja ilmoittaa tilanteesta asiakkaan työntekijälle **asiakkaan luvalla**.
- Tieto äkillisestä tuen tarpeesta ilmoitetaan sovitulle yhteistyötä koordinoivalle ammattilaiselle, jotta koordinoivalla ammattilaisella pysyy kokonaiskuva asiakkaan tilanteesta ja tuen tarpeista
- Koordinoiva ammattilainen huolehtii asiakkaan tarpeen mukaisen verkoston kokoamisen

Moniammatillista yhteistyötä koordinoiva ammattilainen

- Varmistaa, [että asiakkaalta saatu suostumus](#) tiedonvaihtoon monialaisessa yhteistyössä kattaa kaikki ne tahot, jotka osallistuvat suunnitelman tekemiseen
- Kutsuu koolle yhteisen asiakassuunnitelman laatimiseen osallistuva verkosto
- Huolehtii siitä, että verkoston osallistujilla on riittävät asiakkaan perustiedot ja taustatiedot käytettävissään yhteiseen tapaamiseen valmistautumisessa
- Huolehtii yhdessä laadittavan asiakassuunnitelman kirjaamisesta
- Varmistaa, että asiakassuunnitelma on kaikilla suunnitelmaan osallistuneilla tahoilla tiedossa ja käytettävissä
- Vastaa suunnitelman toteutumisen seurannasta ja verkoston uudelleen kokoamisesta, kun suunnitelman tarkistamiseen on tarvetta. Asiakkaan tarpeiden perusteella verkosto voidaan kutsua koolle jo ennen sovittua aikaa.
- Koordinoija on yhteydessä asiakkaaseen sovitusti suunnitelmien toteutumisesta
- Asiakkaan/potilaan luvalla verkoston jäsenet ovat yhteydessä toisiinsa. Erityisesti koordinoijalla tulee olla ajantasainen tieto tilanteesta koko ajan.
- Moniammatillista yhteistyötä koordinoiva ammattilainen voi vaihtua yhteistyön aikana

Mukaillen THL:n Kirjaaminen monialaisessa yhteistyössä (12/2024)

Matalan kynnyksen tukimuodot 1/3

Järjestöt

Koko ketjun ajan hyödynnettäviä

A-klinikkasäätiö

- **Päihdelinkki-chat**, maksuton ja nimetön
- Anonyymi **verkkoneuvonta**

EHYT ry

- **Päihdeasiamies**, maksutonta valtakunnallista ja riippumatonta edunvalvontaa. Auttaa ja neuvoo vapaaehtoisesti päihdepalveluihin, -hoitoon ja -kuntoutukseen hakeutuvia ja heidän läheisiään
- **Päihdeneuvonta** puhelin 24/7

Klubitalot

Tarjoavat tukea arjen ja elämänhallintaan liittyvissä asioissa, sekä yhteisön ja mielekästä tekemistä

- **Virtuaaliklubitalo** Virkku, matalan kynnyksen virtuaaliyhteisö
- **Roihula**, matalan kynnyksen yhteisö Rovaniemellä

Osallisuuskeskus OODI

Rovaniemi

- Liikkuva sosiaali- ja terveysneuvonta jalkautuu kadulle kotiin ja palveluihin
- Kohtaamispaikka
- Vertaistukitoiminta

KATU 2.0

Rovaniemi, Kemi ja Tornio

- Nuorille aikuisille (18-29 vuotiaat); Tukea viranomaisasiointiin, palvelupolkujen rakentamiseen ja verkostojen kasaamiseen asiakkaan tarpeiden mukaisesti.

KEIJO-kokemusasiantuntijakoulutus

- on suunnattu rikos- ja päihdetaustaisille, joiden oma toipuminen on edennyt ja joiden tavoitteena on suunnata kohti koulutusta ja avoimia työmarkkinoita.

Kokemusasiantuntija arjen tukena

Irti huumeista -puhelin

- Tarjoaa tukea, keskustelukumppanin sekä tietoa liittyen huumeekysymykseen

Lapin ensi- ja turvakotiry

AGGREDI Lappi

- Auttaa katuväkivallan tekijöitä
- Ei edellytetä päihdeettömyyttä eikä rikoksettomuutta, vaan ainoastaan motivaatiota pyrkiä kohti väkivallatonta elämää

Peluuri

- mm. verkkokursseja rahapelaamisen tai videopelaamisen hallinnan tueksi

Vertaistukiryhmät

- AA-, NA- ja AI-anon-ryhmät

Sosped

- Tietoa, tukea ja vertaisuutta toiminnallisiin riippuvuuksiin

Takaisin ketjuun

Matalan kynnyksen tukimuodot 2/3

Järjestöt

Ennaltaehkäisy

A-klinikkasäätiö

- **Päihdelinkki-verkkopalvelu**, tietoa ja tukea päihteistä ja riippuvuudesta
- **Nuortenlinkki** on nuorten oma verkkosivusto, jossa teemana mm. päihteet tai päihhteettömyys, pelaaminen, netinkäyttö
- **Dopinglinkki** tarjoaa tietoa ja terveysneuvontaa kuntodopingista eli kilpa- ja huippu-urheilun ulkopuolisesta dopingkäytöstä.

Osallisuuskeskus OODI

Rovaniemi

- Terveiden ja seksuaaliterveyden edistäminen
- Huumeiden käyttöön liittyvien tartuntatautien ehkäisy ja torjunta

Hoito, kuntoutus ja tuki

Osallisuuskeskus OODI

Rovaniemi

- **Yleislääkärin** vastaanotto viikoittain ilman ajanvarausta sekä **terveydenhoitajan** vastaanotto arkisin aukioloaikoina ilman ajanvarausta
- **Järjestösosiaalityöntekijän** neuvonta ja ohjaus nimettömänä arkisin aukioloaikoina ilman ajanvarausta tai muuna aikana ajanvarauksella

SámiSoster ry

- Mettäterapia on luontoa hyödyntävää ja ylläpitävää mielenterveys- ja päihdekuntoutusta.

Palvelujen päätyminen

Irti huumeista ry

- Toipuville Facebook-vertaistukiryhmät ja toipumisen tueksi voi kysyä tukihenkilöä
- Irti huumeista – puhelin toipuville
- Huudikoutsitoiminnan koulutetut vertaiset

Asumisen tuki

KATU 2.0

Rovaniemi, Kemi ja Tornio

- Asumisneuvonta
- Asumisohjaus
- Asumisvalmennus

Läheisten tuki

Lapin ensi- ja turvakoti ry

- Lähisuhde- ja väkivaltatyön avopalvelu
- Kriisikeskus lappilaisille
- Etäkriisityö puhelimitse tai videoyhteydellä.
- Ei kiireellisessä tilanteessa

EHYT ry

- Ensihuoli-koulutus tarjoaa valmiuksia läheisen päihteidenkäytöstä tai pelaamisesta syntyneen huolen puheeksi ottamiseen.

A-klinikkasäätiö

- Päihdelinkki-chat, maksuton ja nimetön
- Anonyymi verkkoneuvonta
- Lasinen lapsuus – verkkopalvelu

Irti huumeista ry

- Vertaistukiryhmät huumeidenkäyttäjien läheisille, lähi- ja etäryhminä
- Itseapuopas
- Toivo-vertaistukisovellus

Finfami ry – Lapin mielenterveysomaiset

Takaisin ketjuun

Matalan kynnyksen tukimuodot 3/3

Lapin hyvinvointialueen päiväkeskukset

Päiväkeskukset päihdetyön erityisinä palveluina

(SHL 24 b § (29.12.2022/1280))

”Hyvinvointialueen on järjestettävä päihteitä ongelmallisesti käyttäville henkilöille päiväkeskuspalvelua, jossa perustarpeisiin vastaamisen lisäksi tarjotaan sosiaaliohjausta. Palvelua tulee järjestää myös päihtyneille ja siinä on oikeus asioida nimettömänä.”

Päiväkeskuksien tukimuodot

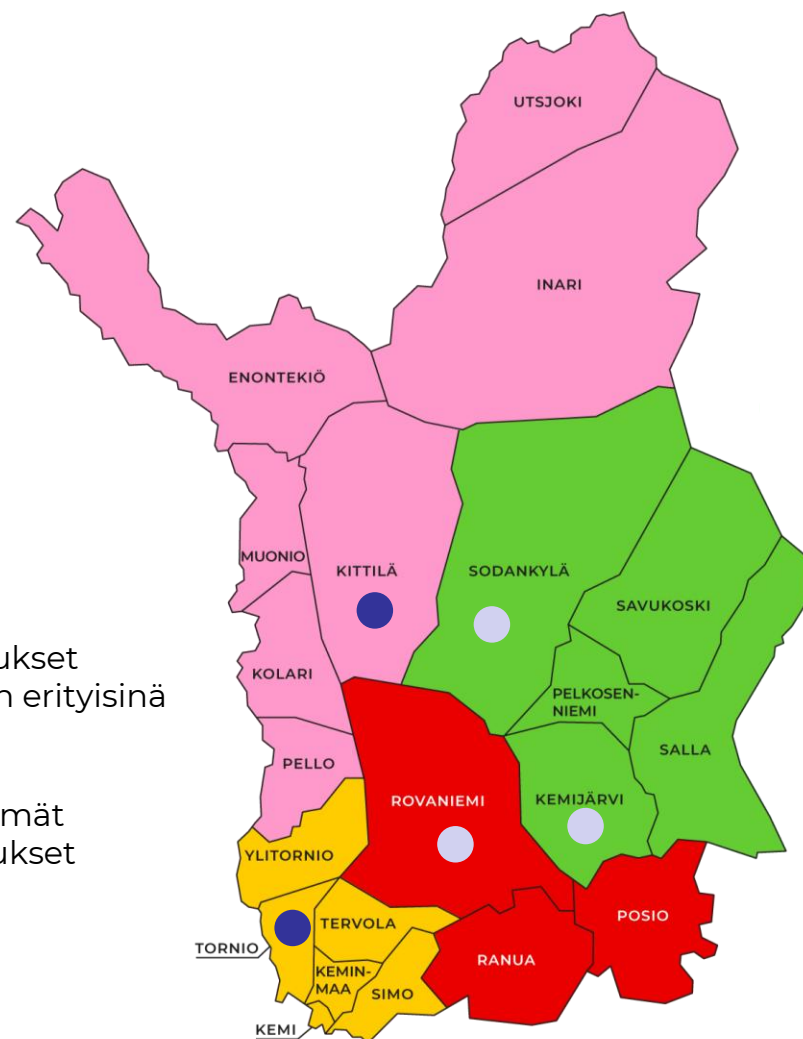
- Esim. yhteisöllistä toimintaa, oleskelumahdollisuus, mahdollisuus ruokailla, peseytyä, pestä pyykkiä, hoitaa asioita tietokoneella

Päiväkeskuksen ohjaajat

- Ohjaavat ja neuvovat perustuen asiakkaan tuen tarpeisiin
- Tarjoavat digiapua ja ohjauksellista tukea
- Toimivat linkkeinä muihin sote-palveluihin

Päihteettömät päiväkeskukset, jotka tukevat ensisijaisesti päihteettömyyttä.

- Päiväkeskukset päihdetyön erityisinä palveluina
- Päihteettömät päiväkeskukset

Takaisin
ketjuun

Konsultaatiot

Konsultaatiossa toimii jo olemassa olevat yhteistyöryhmät ja –verkostot, yhteiset asiakas- ja potilastietojärjestelmät (sähköinen konsultaatio ja tiedonvaihto).

Riippuvuuspalvelut:

Paikallisten yksikköjen konsultointi puhelimitse

Löydät Kaltiosta ja [Laphan nettisivuilta](#) alueellisten mielenterveys- ja riippuvuuspalvelujen henkilöstön yhteystiedot

Tornion riippuvuuspoliklinikan konsultointi: [Riippuvuuspalvelujen vastaanotto - Lapin hyvinvointialue](#)

Kemin riippuvuuspoliklinikan konsultointi:
040 774 3891 ma-pe klo 8-13:30

Rovaniemen riippuvuuspoliklinikka toimii koko Lapin hyvinvointialueen konsultaatiotukena.

Voit konsultoida soittamalla arviointitiimiin p. 040 1953981 ma-pe 9-14

Sosiaalipalvelut:

Paikallisten yksikköjen konsultointi puhelimitse

Löydät Kaltiosta ja [Laphan nettisivuilta](#) työikäisten sosiaalipalvelujen henkilöstön yhteystiedot

Kaakkoinen palvelualue: sosiaalipalvelujen palveluohjaus ja neuvonta
016 860 2043 (ma-pe klo 9-15)

Lounainen palvelualue: palveluohjaus Kemi, Keminmaa, Simo p. 050 370 7951 ma, ke, pe klo 9-11 ja 12-15, ti ja to klo 9-11 ja 12-13

Palveluohjaus ja neuvonta Tervola, Tornio ja Ylitornio, p. 050 597 1160, ma ja ke-pe 9-15, ti 12-15.

Mitä voi konsultoida riippuvuuspalveluista?

Mitä tahansa päihdehoitoon ja riippuvuuksiin liittyviä kysymyksiä, mitä on herännyt mm. asiakastilanteisiin tai hoitoon hakeutumiseen liittyen, myös tietoa tai oman osaamisen vahvistamiseksi.

Läheisten tuki

Tukea läheiselle

Päihde- ja riippuvuusongelmat vaikuttavat myös läheisiin. Tärkeää on, että ammattilainen kartoittaa, onko läheisellä tuen tarvetta sekä ohjaa ja neuvoo häntä tarvittavien palvelujen ja järjestöjen toimintojen piiriin.

Mitä sinulle kuuluu?

Terveystieteidenhuoltolaki 70 § (1326/2010) Lapsen huomioon ottaminen aikuisille suunnatuissa palveluissa
Sosiaalihuoltolaki 43 § (1301/2014) Läheisverkoston kartoitus

Päihde- ja riippuvuuspalveluilla on omaa tukea läheisille. Myös [järjestöillä](#) on läheisille erilaisia tuki- ja apumuotoja. Tutustu Mielenterveysomaisen palvelupolkuun [Kaltiossa](#).

Läheiset voivat osallistua asiakkaan/potilaan hoitoon asiakkaan/potilaan suostumuksella.

Läheisillä on mahdollisuus tulla kuulluksi, vaikka asiakas ei haluaisi läheisen osallistuvan hoitoonsa. Ammattilaisen tulee kuitenkin huolehtia, että salassapito ei vaarannu. Jo hoitosuhde tai asiakkuus on salassa pidettävää tietoa.

Läheiset voidaan huomioda asiakkaan/potilaan kanssa keskustelussa, vaikka läheiset eivät olisi tapaamisessa mukana.

Mitä läheisesi sanoisi, jos olisi täällä?

Onko puolisesi/lapsesi huolissaan sinusta?

Työryhmä

Päihde- ja riippuvuuspalveluketjun (18-64-vuotiaat) kehittämisessä mukana olleet:

Lapin hyvinvointialueen työikäisten sosiaalipalvelujen, aikuisten mielenterveys- ja riippuvuushoidon sekä sairauksien hoidon ja ehkäisyn esihenkilöitä ja ammattilaisia

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kehittäjäasiakasverkoston kehittäjäasiakkaita

VASA 2-hankkeen päihde- ja riippuvuuspalvelujen erityisasiantuntija Jonna Lindholm, palvelumuotoilija Aino Yläräkkö ja muu hanke.